

*Schematy grup społecznych
i procesy od nich zależne*

STEREOTYP JAKO TYP SCHEMATU

Stereotyp – schemat reprezentujący grupę osób wyodrębnionych ze względu na pewną, łatwo identyfikowalną cechę, np. rasę, płeć, wiek, narodowość, etc.

- nadmierne uproszczenie;
- nadogólność (homogenizacja grupy obcej);
- niepodatność na zmianę;
- podzielany społecznie;
- „lista cech” lub intencjonalny byt (por. stereotyp spiskowy; Kofta i in., 2001)

Upředzenie – negatywny (bądź pozytywny) stosunek wobec przedstawicieli danej grupy ze względu na ich przynależność do tej grupy

Dyskryminacja – wrogie lub niesprawiedliwe zachowania wobec członków stereotypizowanej grupy

W poszukiwaniu genezy stereotypów...

1. Hierarchizacja grupowa

Teoria dominacji społecznej (Pratto, Sidanius i Levin, 2006)

3 rodzaje hierarchii grupowych: wiekowa, płciowa i arbitralne (religijna, kastowa, rasowa, narodowa, zawodowa)

Sposoby utrwalania hierarchii: przekaz kulturowy, międzypokoleniowa transmisja pozycji społecznej, mity legitymizujące system, preferowanie grupy własnej (chyba, że jest grupą o niskim statusie)

Samoupośledzenie, stygmatyzacja grup o niższej pozycji

2. Antagonizmy międzygrupowe

Postrzegany poziom antagonizmu:

- (1) rzeczywisty konflikt interesów, (2) konflikt symboliczny;
- (3) lęk międzygrupowy (tendencja do wrogich atrybucji);
- (4) negatywne stereotypy; (5) zagrożenie wartości grupy własnej

W poszukiwaniu genezy stereotypów...

Procesy przekazywania/wyuczania się treści stereotypowych

[1] Podzielanie społeczne

badania Weigl (1999) – przejmowanie stereotypów od otoczenia społecznego
utwory kulturowe, komunikacja bezpośrednia, media

Płynność wymiany informacji stereotypowych vs. nietypowych

[2] Specyficzne użycie języka

międzygrupowa asymetria językowa (Maass, 1999)

Abstrakcyjność i konkretność w opisie informacji

korzystnych dla przedstawicieli grupy własnej vs. obcej

[3] Kategoryzacja społeczna

Teoria kategoryzacji społecznych (Tajfel, 1981)

↑ wariacji międzykategorialnej (akcentuacja)

+ ↓ wariacji wewnątrz-kategorialnej (efekt jednorodności grupy obcej)

W poszukiwaniu genezy stereotypów...

Procesy przekazywania/wyuczania się treści stereotypowych

[3] Kategoryzacja społeczna

Automatyczna preferencja grupy własnej = faworyzacja grupy własnej + deprecjacja grupy obcej

Minimalna sytuacja międzygrupowa (Tajfel, 1969)

Co zawierają stereotypy?

Model Treści Stereotypu (Fiske i in., 2002)

Kompetencja (Sprawczość) + Ciepło (Wspólnotowość)

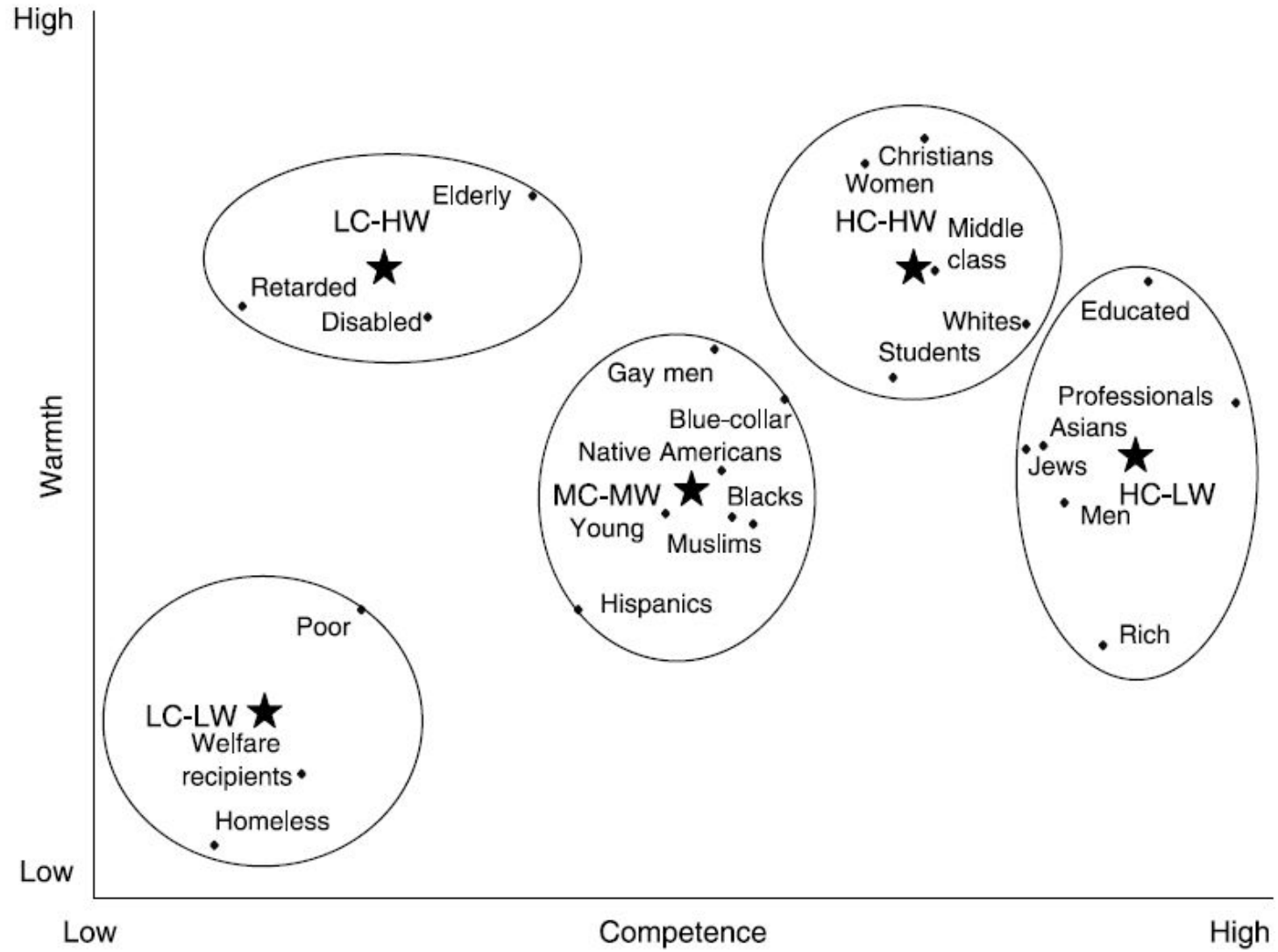
Kompetencja ↔ Hierarchizacja grupowa

Status a atrybucja kompetencji

Ciepło ↔ Antagonizmy grupowe

Kontekst rywalizacyjny vs. współpracy a atrybucja „zimna”

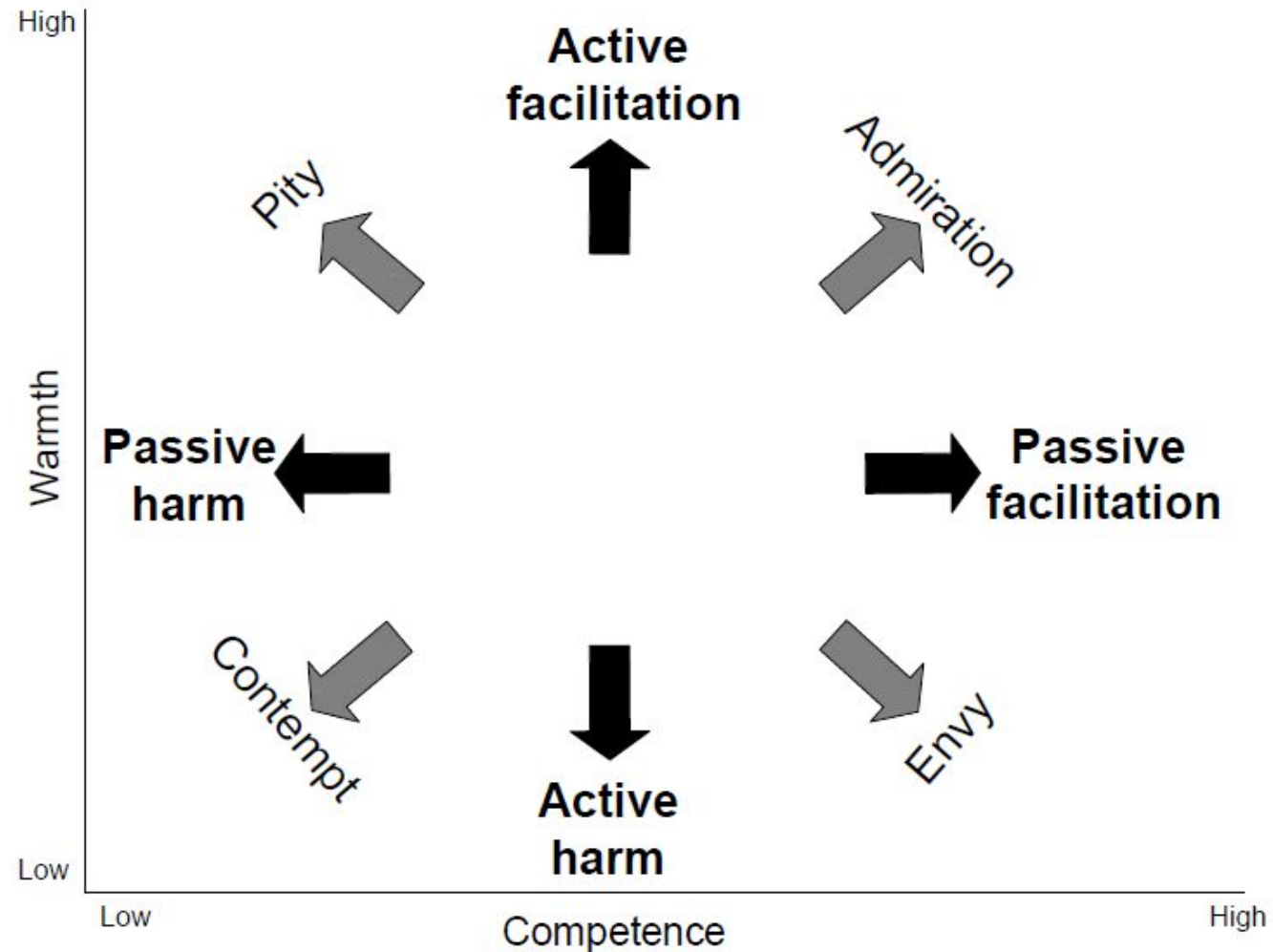
(Russell i Fiske, 2008)

Figure 1. Group competence–warmth stereotypes (Fiske et al., 2002, Study 3). Key: Stars indicate cluster centres. H, M, and L, respectively, indicate high, medium, and low; W, warmth; C, competence.

Konsekwencje treści stereotypów

Dopasuj do szerokości okna i włącz przewijanie

Konsekwencje stereotypów

I. OCENY

- krańcowy błąd atrybucji (Pettigrew, 1979)
- rola informacji indywidualizujących i stereotypowych w ocenach (Kunda i Thagard, 1995)
- stereotypy jako usprawiedliwienia (teoria usprawiedliwiania systemu, postrzeganie ofiar a przyczyna ich trudnej sytuacji, por. Kay, Jost i Young, 2005, wiara w sprawiedliwy świat, etc.)
- stereotypy jako struktury wiedzy

Konsekwencje stereotypów

II. EMOCJE

- emocjonalne reakcje „w imieniu grupy” (zależne od poziomu identyfikacji i aktywizacji przynależności grupowej)

III. ZACHOWANIA MIĘDZYGRUPOWE

→ względem grup niższych w hierarchii

Izolacja

Dyskryminacja

model odrzucenia – identyfikacji (identyfikacja z grupą własną, stereotypizowaną, pozwala podnieść samoocenę)

IV. ZAGROŻENIE STEREOTYPEM (Steele, 1997)

- spadek sprawności działania w sferach objętych stereotypem na skutek uświadomienia sobie bycia członkiem stereotypizowanej (w tym zakresie) grupy

Konsekwencje stereotypów

IV. ZAGROŻENIE STEREOTYPEM (Steele, 1997)

(Steel i Aronson, 1995)

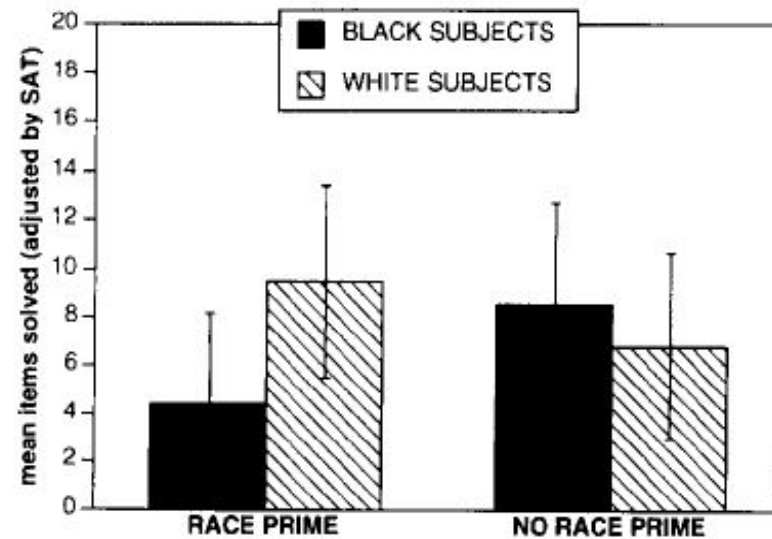

Figure 4. Mean test performance Study 4.

Konsekwencje stereotypów

V. DEHUMANIZACJA

- infrachumanizacja (Leyens i in., 2000)
- dementalizacja (Kofta i Mirosławska, 2004)
- animalizacja i mechanizacja (Haslam, 2006)

Metody korygowania stereotypów i kontroli uprzedzeń

Modele zmiany stereotypowych przekonań (Webber i Crocker):

1. Model buchalteryjny – informacja niezgodna ze stereotypem prowadząca do przekształcenia tego stereotypu- każdy fragment informacji zaprzeczającej zmienia ten stereotyp.
2. Model przekształceniowy – informacja niezgodna ze stereotypem, prowadząca do radykalnej zmiany stereotypu. Radykalna zmiana pod wpływem silnej, wyrazistej informacji.
3. Model wykształcenia stereotypu niższego rzędu: informacja niezgodna ze stereotypem prowadzi do stworzenia stereotypu niższego rzędu, w celu przyswojenia tej informacji, bez konieczności zmieniania początkowego stereotypu.